له مەڕلێکۆڵینەوەی سیاسی هەژاریەکی تەواوبە کورد وە دیارە

ئەوەی ڕاستی بێت ئەگەر بتەوێت لێکۆڵینـەوەوەی سیاسـی تەندروست بکـەیت ، دەبێ لـە لایەکەوە تا بۆت دەکرێت بێلایەنانە بچیتە ناو ناوەرۆکی ئەو بابەتەی کە لێکۆلینەوەکـەی لە سەر دەکەیت وکۆمەڵـە پرینسیپێکیش هەنـە ئەگـەر بتـەوێت لێکۆڵینەوەکـەت بـە هەنـد هەلگیرێ ،دەبێ پییانەوە پابەند بیت . بە بۆچوونی خۆم لیکۆلـەرەوە دەبـێ پـێش هـەموو شتێ ڕابوردو بـە ئێستا ببەستێتەوەو لـە ڕوانگەیـەوە هـەوڵ بـدات تیشکیش بخاتـە سـەر ئاینده و هەر هەمووشی بە چڕوپڕی و کورت و پوخت بیخاتە سـەر بابەتەکـەی . بەڕاستی مێژوو زۆر گرنگە بۆ ئەو بابەتەی کە لێکۆڵینەوەکە لە سەری دەکەیت . ئەگەر پیناسەیەکی وردی مێژووش بکەیت ، مانـای تۆمـار کردنـی ڕووداوە گرنگـەکانی مرۆڤـە. دیـارە ڕووداوە مێژوویيەکانیش کارو چالاکیەکانی مرۆڤ دەگەیەنێ لە هـەمو ڕویێکـەوە. لـە هـەر دەرفـەتێکی مێژوویش هـەل و مـەرجێکی وابەستە بە ئەو کاتیەوە هەیە لە ڕووی باری سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی و ڕۆشەنبیری و ... هەروەها پەیوەندی بـە جیاوازی نێوان ئەو هێزانەوە هەیە کە کەوتوونەتە ناو یەکترەوە و هەمیشە ئەو هێزانە لە نێوان خۆیـان لـە نـاو یەکیـەتی ململانێی وا بەستە بەو دەرفەتە مێژوویەی کە ڕوداوو و دیاردەکان تیایا ڕوو دەدات . مرۆڤیش ناتوانێ بـە هـیچ شێوەیەک هەل و مەرجە جیاوازەکان وێک بچوێنێ ،چونکە هەر دەرفەتەو وابەستە بە هەل و مەرجەکەیەتی . دەکرێ لە ڕووی ئامانج و مەبەست و بەرژەوەندیەکان ....هەل و مەرجەکان وێک بچـوێنی ،چونکـە مـرۆڤ لـە هـەموو قۆناغـەکان مرۆڤـەو ئاکارو پەیوەندیەکانی وا بەستە بە خۆی لە هەموو دەرفەتێکا هەڵ دەگرێ . بۆ نمونە سروشتی مرۆڤ کە وا هەڵکەوتووە حەز بە ئازادی دەکات لە هەمان کاتیشدا ویستی بەرژەوەندی تاکایەتی خۆشی هەیـەو تێکۆشـان دەکـات بـۆ ئـەوەی بیهێنێتـە دێ . ئەگەر لە سەر حیسابی خەلکی تریش بێت . ئێمـە کە دەڵێین یەکیەتی و ململانێ ، یەکیەتیەکە لە پێناو کـاری هاوبەشـە و ململانێکەش زیاتر دەچێتە خانەی بەرژەوەندی تاک .کە دەڵێین مرۆڤ لـە کـاتی نووسیینی بابـەت لـە سـەر لیکۆڵینـەوەی سیاسی دەبێ بێ لایەنانە بنوسێ ، کاری وەها ئاسان نیە چونکە بێ لایەنی ئەگەر لە کاری حیزبایەتیش هەبێت ،بێلایەنی لە فکر ،دەربڕینی بیرو بۆچون زەحمەتە . هەموو کەسێ حەز دەکات بیروبۆچوونەکانی خۆی بە سەر بابەتەکە زاڵ کـات ، گیرو گرفتەکە لێرەیە . بەڵام ئەگەر شمولیانە بنوسێ و دیاردەو شتەکان بەیەکەوە گرێ دات وئەوەی دەبیستێ یان دەبینرێ یان هەل و مەرجەکە قبولیەتی بخاتە سەر ڕووپەڕی بابەتەکی لە کارەکەی سەرکەوتووتر دەبێت . لێکۆڵینەوەی سیاسی بۆ هەر نەتەوەیەک یان پارتێک لـە سـەر دەسـەلات بێت یـان لـە بـەرەی ئۆپۆزسیۆن بێت زۆر گرنگـە . چەنـدی گۆڕەپـانی لێکۆڵینەوەی سیاسی فراوان و ڕای جیا جیای تێکەوێ ئەوەندەی تر مێشکی مـرۆڤ دەوڵەمەنـدتر دەبێت و لـە بڕیـار دانـی سیاسیش زیاتر شوێنی ڕاستەقینەی خۆی وەردەگرێ . فراوانبوونی لیکۆڵینەوەی سیاسی لە ناو هەر حیزبێک ،یانی گیانی زیندویەتی دەداتە ئەو پارتەو لـە ژیـانی تەکـەتول و تەکـەتولکاری دووری دەخاتـەوە . چونکـە بـە لێکۆڵینـەوەی سیاسـی فەرزی سیاسی و خەلکی لێوەشاوە بە دەردەکـەون و بنکـەی ئـەو پارتـەو جەماوەرەکـەی دەنگـی بـۆ دەدەن و لـە ڕێگایـەوە شوێنی تەکەتول و دەستەو دەستە گەرێتی دەگرێتەوە . لە هەشتاکان لیکۆڵینەوەی سیاسی لە ناو یەکیەتی و کۆمەڵە زۆری لـە سـەر فکـر بـوو ، ئـەو کـاتی چەنـدەها مەدرەسـە لـە نـاو ڕێبـازی مارکسیزم لینینـزم سـەریان هەڵـدابوو و خەلکەکـە لیکۆڵینەوەیان لە سەر دەکرد .بەڵام ئیستاکە ئەو لیکۆڵینەوە فکری و سیاسیانە بەتەواوەتی لە ناو ئەو پارتە مرێندراوە . بە قەناعەتی خۆم پێم وانیە زۆرەکەی لە بەر ئەوەوە بێت کە ئەو پارتە خەلکی نەبێت لیکۆڵینەوە بکات و هەلو مەرجـەکان هەڵسەنگێنێ و بە دوایەوە کـاری ڕۆژانـەی لـە سـەر بکـات . چونکـە دەبـێ ئـەوەش بڵێین وەک لـە ئاماژەکـەی سـەرەوەش ئیشـارەتم پـێ کـرد ،دەبـێ لێکۆڵینـەوەی سیاسـی دوور لـە خواسـتی حیزبایـەتی و بەرژەوەندیەکـەی تەماشـابکرێ . بـۆ کەسایەتیەکی سیاسی وەک هەر زانایەکی تـر کـاتێ کـە داهێنانـەک دەکـات لـە تاقیگـە لـە پیشـەوە دەیسـەلمێنێت ،ئینجـا

قسەکانی لێ وەردەگیرێ . لێکۆڵینەوەی سیاسیش وەهایە دەبێت بابەتەکەی ڕەنگدانەوەی هاوکێشە سیاسیەکانی دەوروبەرەکەوە بێت و ناکۆک نەبیت لە گەڵی . بە قەناعەتی خۆم کە یەکیەتی و پارتە کوردیەکانی تر کە خۆیان لە لیکۆڵینەوەی سیاسی مەنهەجی دەدزنەوە یان زۆر گرنگی پێ نادەن مەسەلەکە زیاتر بەرژەوەندە . چونکە کاتێ کە لیکۆڵینەوە سیاسیەکە دەکەوێتە دەرەوەی بەرژەوەندی خواست و مەبەستەکانیان یان خۆی لێ دەدزنەوە یان بانگێشەی ناڕاستبوونی ڕادەگەیەنن . وەختی خۆی بەڕێز دکتۆر بەرهەم سالح کە وتەبێژی یەکیەتی بوو لە دەرەوە لێدوانەکانی بۆ کەناڵە ڕاگەیاندنەکان بە مەوزوعی دەهاتە پێش چاوانەوە .ئەوە وێڕای دیاردە سەلبیەکانی ئەو سەردەمی ،بەڵام بە زیرەکانە لێدوانی لە سەر دەکردو لە ڕێگەیەوە زیاتر خزمەتی حیزبەکەشی دەکرد ، بەڵام ئێستانەکینی کە دەسەڵاتی لە بن دەستە تا زۆر ڕادە جۆرێکی ترە . ئیستاکە زۆربەی لێدوانەکانی یەکیەتی بە سەعدی پیرە دەسپێرن ،چونکە ئەو بە شارەزایی شتەکان پۆشتە دەکات و دبلۆماسیانە دیاردەکان بە یەکەوە دەبەستێتەوە . دیارە فەن و فنونی هەر لیکۆڵینەوەیەکی سیاسی یان کاری دبلۆماسی لۆ پارتەکی لە بابەت یەکیەتی وبە پارتە کوردەکانی ترەوە کارێکی وا ئاسان نیە ،چونکە کەسەکە ناتوانێ بە سەعدی پیرەو دکتۆر بەرهەم و ئەم و ئەوی تریشەوە بابەتیانە لیکۆڵینەوەکە بکەن ، جا دەبێ بۆ کەسایەتی لەو بابەتانە کە کورد دەڵێ نە شیش بسوتێ نە کەباب . لە لایەکەوە نابێ وا لە پارتەکەیان بکەن کە دونیا بۆیان مافوور ڕێژ کراوەو هیج لەکەبەرێکیان پێوە نیە وە نەدەشبێ ملی حیزبەکەیان بۆ هی تر لە حاردی بدەن . قسەو باسی زۆر دەکرێ کە خەلکانێکی زۆری ئەو حیزبە لە سەر قسەو لیکۆڵینەوەکانیان ڕەزیل کراون . جا بۆیە بەشی هەرە زۆربەی مەسئولەکانی یەکیەتی لە قسەی عامی ئەو حیزبەوە بەولاوە هیچ لیدوانێکی تر نادەن، وەک ئەوە بڵێن ئاگرە سوورە لە خۆم بەدوورە .عیماد ئەحمەد وەختی خۆی بە خۆی و کوڕێکەوە بە ناوی کەریم کۆمەنیستی زیاتر لە چوار کاتژمێر لە گەڵ من کەوتنە موناقەشە کردن کە پێکەوە ئاڵای شۆڕش بووین . ئەو کاتی ئەو ڕێکاوڕیک وەک مەلا بەختیار ئاسا فۆتۆکۆپی باوەڕەکانی حیزبی ڕادیکاڵی کۆمەلەێ زەحمەتکێشانی ئێران بوون،کە دواتر بوونە پارتی کۆمەنیستی ئێرانی ئەو سەردەمی و پارتی کۆمەنیستی کرێکاری ئێستەی ئیرەنە . کوڕە خۆ هەموو دونیای دەدا بەرێ . شووعیەکانی پێ تەحریفی بوون یەکیەتی و پارتی پێ برژواو کۆنەپەرست بوون وتێکڕای کامپی سۆڤیەتی پێشووی پێ ئیمپریالْ بوون و لە بیرو بۆچوونەکان لە پارتی کۆمەنیست و ئەو خەلکانەی کە دەهۆڵ بۆ بووچوونەکانی ئەو لێ دەدەن ،بەولاوەه کەسی تری پێ هیچ نەبوو . بەمەشی دەگۆت بڕۆن بورژواینە چۆن دەبێ پرۆلیتێری تەساهول لە گەڵ ئەم و ئەو بکات . خۆی وەها بە جارێک کردبووە ئەو واتە ئەو ڕێبازەی کە بڕوای پێیەتی دەبوایە بزەبت چۆن لە ناو کوردەواری بە هەندەک کەسانی زۆر زۆر دەگمەن دەڵێن دەروێش واتە لە خوا پەرستی و خزمەت کردن بە مزگەوت بەولاوە ،مالی خۆشیان لە خۆیان حەرام کردیە . بەڕاسی عیمادەکەی ئێمەش خۆی بە مجێوری لەو بابەتانە دەهێنا پێشەوە . بەڵام من بۆم نەدەسەلماندن و زیاتر بیرو بۆچوونەکانی حیزبی شوعی عیراقیم بە هەموو کەم و کورتیەکانی لە ڕێبازەکانی ئەوان پێ باشتر بوو . بە بۆچوونی وان حیزبی شوعی پارتەکی خۆ پارێزە . کەچی ئێستاکە ئەو دوو برادەرە یان کۆنە هاوڕێیە لە خۆ پارێزی چەند قات لە خوارەوەی حیزبی شوعین و منیش بەو شێوەیە لیدوانی سیاسی دەدەەم کە لەو نوسینەم و دەیان نووسینی ترم بە دەر دەکەوێ . وەختی خۆشی کە لە چیا بووم لەوشوێنانەی کە جەولەم دەکرد بە تایبەتی لە ناوچەکانی خۆشناوەتی و دەشتی هەولێرو دۆڕێ شاورێ و شوێنی تر بە ئاخاوتن با لە گەڵ جوتیاران و ماڵەوەویان ، نەدوەکردنەکان . قسەوباسی ناو پێشمەرگانەمان ،کۆبوونەوەکانمان ، بەشداری کردنم لە کۆنفراسەکان ،لە هەموویان جەختم لە سەر دیاردەی نالەباری شەڕی نواخۆو دیاردە نادیموکراتیەکانی حیزبی و کارو کاردانەوەی مەفارزی چەکداریم دەکرد کە ئەو قسەو لێدوانانە بۆ ئەو سەردەمی ئەوەندە مەترسی دار بوو هەر نەبێتەوە ، زۆر کەس هەبوو پێیان دەوتم تۆ ملی خۆت لە پەتی دەخشێنیت .کەچی ئێستا بۆ ئەو کابرایە واتە عیمادەکەمان ڕێکاو ڕێک کەوتۆتە بوارو هەوارەکی تر. جارەک ع وەک بڵی ئاگەر سورە لە خۆم بەدوورە خۆی مەلاس داوەو بیدەنگی لی کردووەو لە قسەی عام بەو لاوە هیچی تر ناڵی و ئەویش لە کورتیەکەی دەیبڕێنێتەوە و تەماشای دەمی مام جەلالی دەکات و هەرچی لە دەمی ئەو بەڕێزە دێتە دەرێ و ئەو خێرا کۆپی دەکاو بۆ خەلکانی لە خوار خۆی دەڵێتەوە . زۆر جارمن کە گوێ لە قسەکانی ڕادەگرم بە دەست خۆم نیە پێکەنین دام دەگرێ ولە بن لێوانەوە دەڵێم ئەو عیمادە شەش دەوەکەی ئاڵای شۆڕش بۆ وای لێ هاتووە . جارو بار

لێرەو لەوی مەلا بەختیار لێدوان و هەندێ لیکۆڵینەوە دەکات ،بەڵام چەندی هەڵی دەسەنگینی لە قسەکۆنەکانی بە پۆشتەی ئێستا زیاتر هیچ مانایەکی ترت ناداتێ ،جا ناشزانم قیادەی حیزبەکەی یان مام جەلال کە سەرکۆنەی ئەم و ئەو دەکات ئەویشی لە گەڵە یان نا . ئەو قسانە بەڕیز کاک نەوشیروان ناگرێرتەوە چ ئەو کاتانەی کە لە هەرەتی دەسەڵات بوو چ ئەو کاتانەی لێدرا چ ئێستاکە . هەموو کاتێ قسەکانی خۆی کردووەو ئەوەی لە ڕێگەشیەوە بەسەری هاتووە تەحەمولی کردووە .مەبەستم لە بەر ئەوەوە نیە وەک بڵێم قسەکانی هەموو ڕاست و دروست بوون یان بە پێچەوانەوە،ئەو قسەی خۆی دەکرد جا چۆن لێک دەدرایەوە نادرایەوە ، شتێکی تر بوو.جارەک لە ناو ڕاگەیاندنی یەکیەتی بە تایبەتی کوردستانی نوێ ئەو بەشە واتە لێکۆڵینەوەی سیاسی بە شێوەیەکی بابەتیانە هەژاریەکی تەواوی پێوە دیارە ، لە بەر خۆم نیە کە بە چەندەها بابەت لەهەمان بوار لێیان چووبمە پێشەوەو بڵاویان نەکردۆتەوە ،بەلکو ئەدی هی خەلکی تر ،حەتمیەن بۆ ئەوانیش وەک هینەکەی من کەوتوونەتەوە . باشە با بڵێین لە ناو پارتە سیاسیە کوردیەکان کەمتەرخەمی هەیەو هۆکارەکانیش ئاماژەکانی سەرەوە بیان گرێتەوە . ئەدی بەرەی ئۆپۆزسیۆن ، ئەدی سایتە کوردیە بێ لایەنەکان ، خۆهەرشتێکیان لەبابەت لێکۆڵینەوەی سیاسی بدەیتێ بڵاوی دەکەنەوە ،کەچی بۆچی لەوێش بە پلەیەکی هەندەک کەمتر لە دەزگا حیزبیەکان ، هەمان هەژاری پێوە دیارە . من نایشارمەوە بەشی هەرە زۆری ئەو بابەتانەی کە لێکۆڵینەوەی سیاسیان لە سەر دەکەم سودم لە سەرچاوەی دەرەوەو بابەتەکانیان وەرگرتیە. عەرەبەکان ،ئەگەر دەسەڵاتیش خۆی لە ئاستیا بێ دەنگ کردبێ، بەڵام ڕۆشەنبیرانی ئۆپۆزسیۆنیان لێیەوە بێ دەنگ نینە . سەردەمی شاخ ئەگەر بابەتیانە بدوێم شوعیە عیراقیەکان پلەی شێریان لە چاو هەموو حیزبیە کوردەکان وەرگرتبوو لە مەڕلێکۆڵینەوەی سیاسی و فکری و بە یەکەوە بەستنەوەی دیاردەکان و کاریگەرییان لە سەر یەکتری . لە پاش هەرەسهێنانی شوعیەتیش یان بە ناوی شوعیەت لە ئاستی جیهان ، لێکۆلینەوە سیاسیەکانی پێشتریان بۆ کەسایەتیەکانیان ببوە زەخیرەیەکی زیندوو و ئیستاشی لە گەڵدابێ ڕاگەیاندنی دەورو بەر بە عەرەبی و کوردی پێیەوە دیارە . ما ڕاگەیاندنی پارتی دیموکراتی کوردستان ئێستاکە بە تایبەتی لە پاش ڕاپەڕینەوە کی بەڕێوەی دەبرد ،وەڵام : کۆنە شوعیەکانن . لە ناو تەشکیلەی عیراقیش لە ناو پارتە عیلمانیەکان بە تایبەتی بەرەی العیراقیة. دەست و پەنجەی ئەوان لەناو ڕاگەیاندن لەپێشە . ڕاستە ئەوان بۆ خۆیان هیچیان پی نەکرا ، هەلومەرج بێ ،هۆکاری تر بێ هەلەو هەلەکاریەکانیان بێت ، بەڵام لە عومومیاتی شتەکان بە تایبەتی لە بواری ڕاگەیاندن جی پێ شوێنیان بۆ خوار خۆیان بەجێ هێشتووە .

ئێستاش من بۆ سایتەکان ئەوە دەخوازم کە ناو ناوە لە سەر مەسەلەی ئافرەتان و شتی ترەوە دەروازەیەک یان حیوارێکی دیموکراتیانە لە سایتەکەیان دەکەنەوە کە نووسەران لە ڕێگەیەوە قسەی خۆیان تیا دەکەن . دەروازەی وەهاش بۆ لیکۆڵینەوەی سیاسی و هەلسەنگاندنی باری کوردو ناوچەکەو تای تەرازووی هیزە ناکۆک و کۆکەکان لە گەڵ یەکتری لە ڕێگایەوە ئەگەر ئەو سنوورە فراوانیەکی گونجاوی بەخۆوە دیت و کەسایەتی بە توانە لیی هاتنە پێشەوە ، بە هۆیەوە کارتێ کردنی پۆزەتیڤی دەبێت بۆ فراوان بوونی سنووری بیر کردنەوەی مرۆڤ .

مەهدی کاوانی /بەریتانیا /2007/08/20
mahdikawani@yahoo.co.uk